THE STATUS OF ISLAMIC HISTORY IN THAILAND AND MALAYSIAN TEXTBOOKS AT THE SECONDARY LEVEL : A COMPARATIVE STUDY

Muhammad Roflee WaeHama[1]

Associate Professor Dolmanach Baka[2]

Numan Hayimasae[3]

Kadir Sa-a'[4]

ABSTRACT

The main objective of this research is to study comparatively the status of Islamic History from the textbook at the secondary level of Thailand and Malaysia. This research had focused on Islamic History in the textbooks at secondary level in Thailand and Malaysia. The results of the research are 1) Islamic History in Thailand and Malaysia has been developed periodically even if the Malaysia's is more developed. In Malaysia, Islamic History subject was first announced in A.D. 1962 together with the first secondary school curriculum, while in Thailand, Islamic History is one of the selective subjects according to the Secondary School Curriculum Year B.E. 2521. Nevertheless, Islamic History in Malaysia has been more advanced because of its having better preparation in terms of academicians and budgets, 2) Islamic History in Malaysia has a certain scope as the Ministry of Education had assigned the Council of Language and Literature (DBP) to manage the Islamic History subject textbooks from the beginning of the selection of the authors to the step of publication, while in Thailand, the Khurusapha Publisher had been managed in publishing and distributing this subject. In case of the subject matters relating to history of Muslim countries in different regions in the textbooks of Social Sciences, it was found that they had been published by various publishers with differences in details, and 3) The Islamic History taught in Thailand and Malaysia was found in terms of its development, curriculum and current instruction, while the differences also were found in such aspects.

Keywords : Islam, History, Thailand, Malaysia

---

[1] *Lecturer, Department of Islamic Studies, College of Islamic Studies, Prince of Songkla University Pattani Campus*

[2] *Lecturer, Department of Islamic Studies, College of Islamic Studies, Prince of Songkla University Pattani Campus*

[3] *Lecturer (part-time), Department of Islamic Studies, College of Islamic Studies, Prince of Songkla University Pattani Campus*

[4] *Lecturer, Department of Islamic Studies, College of Islamic Studies, Prince of Songkla University Pattani Campus*

สถานภาพประวัติศาสตร์อิสลามในหนังสือแบบเรียนระดับมัธยมศึกษา : ศึกษากรณีประเทศมาเลเซียและประเทศไทย

มูหัมมัดรอฟลี แวหะมะ[1]
รองศาสตราจารย์ดลมนรรจน์ บากา[2]
นุมาน หะยีมะแซ[3]
กาเดร์ สะอะ[4]

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์สำคัญของการวิจัยในครั้งนี้ คือ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสถานภาพประวัติศาสตร์อิสลามจากหนังสือแบบเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่ใช้ในการเรียนการสอนในประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) การศึกษาประวัติศาสตร์อิสลามของทั้งสองประเทศในระดับมัธยมศึกษามีพัฒนาการมาเป็นระยะๆ แม้ว่าหลักสูตรของประเทศมาเลเซียจะใหม่กว่าหลักสูตรไทย แต่ในแง่ของวิชาประวัติศาสตร์อิสลาม และเนื้อหาวิชานี้มีพัฒนาการที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ประวัติศาสตร์อิสลามของประเทศมาเลเซียถูกกำหนดมาเมื่อมีการมีการประกาศหลักสูตรมัธยมศึกษาครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1962 (พ.ศ. 2505) ส่วนของประเทศไทยกำหนดเป็นวิชาเลือกเสรี ตามหลักสูตร พ.ศ. 2521 อย่างไรก็ดี ประวัติศาสตร์อิสลามในประเทศมาเลเซียมีพัฒนาการที่ก้าวหน้ามากกว่าเนื่องจากมีความพร้อมหลายๆ อย่างทั้งในแง่บุคลากรและงบประมาณ 2) ประวัติศาสตร์อิสลามของประเทศมาเลเซียมีขอบเขตเนื้อหาที่แน่นอน เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้หน่วยงานเดียวเท่านั้น คือ สภาภาษาและหนังสือ (DBP) ตั้งแต่ระดับการสรรหาผู้แต่งจนถึงการตีพิมพ์ออกมา ในขณะประวัติศาสตร์อิสลามของประเทศไทยมีโรงพิมพ์คุรุสภาเป็นผู้พิมพ์และจำหน่าย โดยผู้แต่งจะเป็นในนามของคณะกรรมการเรียบเรียงหนังสือ อย่างไรก็ดีสำหรับเนื้อหาประวัติศาสตร์ของประเทศมุสลิมในภูมิภาคต่างๆ ในหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษามีสำนักพิมพ์หลายสำนักพิมพ์ตีพิมพ์จำหน่ายซึ่งอาจมีเนื้อหาในรายละเอียดแตกต่างกันบ้าง

---

[1] *อาจารย์ ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*

[2] *รองศาสตราจารย์ ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*

[3] *อาจารย์พิเศษ ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*

[4] *อาจารย์ ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*

และ 3) ความเหมือนกันของประวัติศาสตร์อิสลามในประเทศมาเลเซียและประเทศไทยมีทั้งในแง่พัฒนาการ หลักสูตรและการเรียนการสอนในปัจจุบัน ส่วนความแตกต่างก็เช่นเดียวกัน มีทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าวด้วย

คำสำคัญ : อิสลาม ประวัติศาสตร์ ไทย มาเลเซีย

บทนำ

วิชาประวัติศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทยและประเทศมาเลเซียมีความสำคัญอย่างมาก ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าเนื้อหาทางด้านประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศ และของภูมิภาคต่างๆถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรการเรียน พร้อมกับการมีหนังสือแบบเรียน การศึกษาประวัติศาสตร์ในระดับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนเพื่อจะเป็นพื้นฐานในการศึกษาในระดับสูงต่อไป และเพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในความเป็นไปของโลกในอดีต อย่างไรก็ดี หากสังเกตในภาพรวมในแก่นของเนื้อหาวิชานี้จะพบว่าหนังสือแบบเรียนทั้งสองแหล่งมีความแตกต่างกันในหลายแง่มุม และในรายละเอียดของเนื้อหาวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเนื้อหาทางประวัติศาสตร์อิสลาม ทั้งนี้เกิดจากเหตุผลหลายประการ

ประวัติศาสตร์อิสลาม หมายถึง เหตุการณ์และเรื่องราวในอดีตที่เกี่ยวโยงกับศาสนาอิสลาม โดยเริ่มจากศาสดาอาดัม อาลัยฮิสสะลาม ศาสดาต่างๆ ตามที่มีระบุในอัลกุรอาน และหะดีษ เนื้อหาประวัติศาสตร์อิสลามที่มีการเน้นมากจะเริ่มตั้งแต่สมัยศาสดามุหัมมัด ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม รวมถึงการศึกษาถึงความเป็นไปของมุสลิมหลังยุคศาสดา เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อเข้าใจนิยามนี้แล้วก็จะสามารถเข้าใจได้ว่าประวัติศาสตร์อิสลามไม่มีที่สิ้นสุด จนกว่าจะถึงวันสุดท้ายของโลก (วันกียามะฮ์) (Kementerian Pendidikan Malaysia, 2002 : 7-15; Majlis Peperiksaan Malaysia, 1997 : 1; กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, 2535; กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, 2535 ; ดิเรก กุลศิริสวัสดิ์, 2521 : 6-7)

ประวัติศาสตร์อิสลามได้ดำเนินมาเป็นเวลาช้านาน และมีความต่อเนื่องกันตั้งแต่ยุคสมัยศาสดามุหัมมัด ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ตามมาด้วยสมัยเคาะลีฟะฮ์ผู้ทรงธรรม และยุคของราชวงศ์ต่างๆ และจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ ประเทศและรัฐมุสลิมทั้งหมด ประวัติศาสตร์อิสลามอันประกอบด้วยอาณาจักรต่างๆ หลายอาณาจักร และมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอารยธรรมที่สำคัญของโลกนั้น มีอยู่ 3 ราชวงศ์สำคัญ คือ ราชวงศ์อุมัยยะฮ์ ราชวงศ์อับบาซียะฮ์ และราชวงศ์ตุรกีอุษมานียะฮ์ (ออตโตมาน) ประวัติศาสตร์อิสลามจึงเริ่มมาตั้งแต่สมัยอดีต สมัยกลาง สมัยใหม่ ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ประวัติศาสตร์นี้มีความสำคัญต่อพัฒนาการด้านต่างๆ ของหลายๆประเทศใน 3 ทวีป กล่าวคือ เอเชีย ยุโรป และแอฟริกา เฉพาะในกรณีของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างเดียว ประวัติศาสตร์อิสลามก็มีความสำคัญอย่างมาก หลายๆรัฐในภูมิภาคนี้ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์อิสลามมาจนถึงปัจจุบัน (Razali Binti Syarif *et al.* 2000 : vi; Pauziyah Binti Haji Muhammad Ramli dan Aminah Binti Idris. 2003 : viii; Wan Abdullah Bin Haji Wan Mahmud *et al.* 2000 : vi-vii; Nik Hassan Suhaimi Bin Nik Abdul Rahman *et al.* 2002: vi-vii.)

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย วิชาสังคมศึกษาถือเป็นวิชาที่บรรจุเนื้อหาประวัติศาสตร์ต่างๆ ทั้งของไทยและประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก วิชาสังคมศึกษาบางวิชายังมีเนื้อหาในเชิงประวัติศาสตร์เพียงอย่างเดียว โดยมักจะเน้นการศึกษาประวัติศาสตร์โดยวิธีการแบ่งตามพื้นที่ หรือภูมิภาคต่างๆ ที่มีการแยกตามหลักทางภูมิศาสตร์

ในกรณีที่เป็นประวัติศาสตร์ประเทศ หรือภูมิภาคต่างๆ ที่น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์อิสลามแต่จะสังเกตเห็นได้ว่ามีการอ้างถึงประวัติศาสตร์อิสลามโดยตรงน้อยมาก หรืออาจข้ามช่วงเวลาสำคัญๆในอิสลามไป ยกตัวอย่าง เช่น การเรียบเรียงความเป็นไปทางประวัติศาสตร์ไม่มีความต่อเนื่องกันในช่วงยุคสมัยกลางในยุโรป ซึ่งในช่วงเวลานั้นยุโรปอยู่ในยุคมืด (Dark Age) ในขณะที่ในประวัติศาสตร์อิสลามในช่วงเวลาเดียวกันมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม และต่างก็มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการกำเนิดยุคแห่งการฟื้นฟูศิลปะวิทยาการในยุโรป (Renaissance) เป็นต้น ในขณะเดียวกันในหนังสือแบบเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศมาเลเซียในส่วนของประวัติศาสตร์ทั่วไปได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์อิสลามที่มีลักษณะการนำเสนอที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ความแตกต่างที่เกิดขึ้นน่าจะเกิดจากปัจจัยแวดล้อมต่างๆ

อย่างไรก็ดีหลักสูตรมัธยมศึกษาของไทยก็ได้กำหนดรายวิชาประวัติศาสตร์อิสลามเช่นเดียวกันโดยปรากฏอยู่ในรายวิชาเลือกเสรีจากกลุ่มวิชาสังคมศึกษาเช่นกัน รายวิชาประวัติศาสตร์อิสลามถูกระบุไว้พร้อมๆ กับรายวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ขณะเดียวกันก็มีการกำหนดวิชาพุทธศาสนาไปพร้อมๆ กัน รายวิชาประวัติศาสตร์อิสลามนี้จะเปิดสอนในโรงเรียนสามัญที่มีนักเรียนมุสลิมเป็นจำนวนมากพอที่จะดำเนินการสอน รายวิชาประวัติศาสตร์อิสลามกับรายวิชาอื่นๆที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามมักรู้จักกันในรายวิชา “อิสลามศึกษา” ซึ่งจะสอนภาคละ 1 รายวิชา (6 รายวิชา จาก 6 ภาคการเรียน) ส่วนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งมีการสอนแยกเป็น 2 ภาค คือศาสนา และสามัญนั้น รายวิชาประวัติศาสตร์อิสลามจะมีการสอนในช่วงภาคศาสนาโดยครูสอนศาสนา รายละเอียดของเนื้อหาจะมีความเข้มข้นกว่าการเรียนในโรงเรียนสามัญและจะมีการสอนอย่างต่อเนื่องทุกภาคการเรียน

สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์อิสลามในประเทศมาเลเซียนั้นจะเป็นรายวิชาและมีหนังสือแบบเรียนทางประวัติศาสตร์โดยตรง ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งของเอกชนและรัฐ ทั้งในส่วนของประวัติศาสตร์โลก ประวัติศาสตร์ภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และมาเลเซีย และประวัติศาสตร์อิสลามโดยตรง และในส่วนของประวัติศาสตร์อิสลามจะเป็นรายวิชาที่สอนต่อเนื่องกันในหลักสูตรระดับประถมศึกษา (KBSR) มัธยมศึกษา (KBSM) และในระดับอุดมศึกษา (IPT) การนำเสนอเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ในหนังสือแบบเรียนมีความแตกต่างกันกับในประเทศไทยทั้งในส่วนของ

เนื้อหา ภาษาและความเข้าใจในประเด็นต่างๆ ที่กล่าวถึง อีกทั้งนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์อิสลามในมาเลเซียยังพบว่าการเขียนหนังสือประวัติศาสตร์อิสลามในมาเลเซียยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ด้านการนำเสนอข้อมูล การเขียนศัพท์ทางวิชาการต่างๆ ด้านความต่อเนื่องของเนื้อหาของแต่ละระดับขั้นการเรียน และด้านขอบเขตของเนื้อหา (Kementerian Pendidikan Malaysia, 2000; Kementerian Pendidikan Malaysia, 2002 ;Abdullah Azmi Abdul Khalid *et al.* , 1993 : 1)

แม้ว่าในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาของประเทศมาเลเซียไม่ได้กำหนดรายวิชาประวัติศาสตร์อิสลามเป็นรายวิชาหนึ่ง เพียงแต่ถูกกำหนดเป็นสัดส่วนของ 2 รายวิชาบังคับแกน คือ รายวิชาประวัติศาสตร์ (Sejarah) และรายวิชาอิสลามศึกษา (Pendidikan Islam) ทั้งสองรายวิชานี้เป็นวิชาบังคับแกนที่นักเรียนต้องเรียนอย่างต่อเนื่อง 5 ปี (มัธยมศึกษาปีที่1-5) รายวิชาประวัติศาสตร์นั้นจะมีเนื้อหาของประวัติศาสตร์ชนชาติต่างๆ โดยเน้นชนชาติมลายูและประเทศมาเลเซีย และจะมีส่วนของประวัติศาสตร์อิสลามรวมอยู่ด้วย สำหรับรายวิชาอิสลามศึกษาก็จะเป็นรายวิชาอิสลามศึกษาอันประกอบด้วย 1) อัลกุรอานและหะดีษ 2) ศาสนบัญญัติ 3) ประวัติศาสตร์อิสลาม และ 4) จริยธรรม

จากเหตุผลที่ว่าทั้งประเทศมาเลเซีย และประเทศไทยต่างมีนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามเช่นกัน แม้ว่าหากจะคิดเป็นสัดส่วนแล้วจะมีความแตกต่างกัน ดังนั้นวิชาประวัติศาสตร์อิสลามจึงมีความสำคัญต่อเยาวชนมุสลิมที่ต้องได้รับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในระดับที่เหมาะสม ในหลักสูตรการศึกษาของทั้งสองประเทศในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาต่างก็ระบุให้มีเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์เช่นกัน แม้ว่าเนื้อหาจะอยู่ในสถานภาพใดก็ตามแต่ กล่าวคือ อาจมีเนื้อหาหรือรายวิชาโดยอ้อมหรือโดยตรง อาจเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาหรือวิชาที่บังคับให้เรียน อาจมีเนื้อหาที่น้อยหรือมาก และในสถานภาพอื่นๆ ซึ่งโดยสรุปแล้ว “มีการศึกษาประวัติศาสตร์อิสลาม” ในระดับมัธยมศึกษา

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถานภาพของประวัติศาสตร์อิสลามดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในแง่ของความแตกต่างและความเหมือนในเนื้อหาประวัติศาสตร์อิสลามในระดับมัธยมศึกษาที่ใช้ในการเรียนการสอนในประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย และจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาทางประวัติศาสตร์อิสลามต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อิสลามโดยวิเคราะห์จากหนังสือแบบเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่ใช้ในการเรียนการสอนในประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย

2. เพื่อศึกษาสาเหตุสำคัญที่เป็นที่มาในความแตกต่างของเนื้อหาสาระทางประวัติศาสตร์อิสลามจากหนังสือแบบเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่ใช้ในการเรียนการสอนในประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสถานภาพประวัติศาสตร์อิสลามในแง่มุมต่างๆที่สามารถนำมาเปรียบกันได้

ผลการวิจัย

การศึกษาประวัติศาสตร์อิสลามในสังคมมุสลิมในทุกๆ ส่วนของโลกถือว่ามีความสำคัญและจำเป็น เราจะพบได้ว่าในสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับต้นไปจนถึงระดับที่สูงขึ้นไปที่เกี่ยวกับอิสลามประวัติศาสตร์นี้ถูกบังคับให้เรียนประกอบกับวิชาหลักอื่นๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์จะทำให้เข้าใจเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในยุคต่อๆ มาด้วย อีกทั้งประวัติศาสตร์นั้นจะสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของพระเจ้า (สุนนะตุลลอฮ) ในทุกๆ เรื่องไป (Abd. Rahim Abd. Rashid, 1999 : 1-4; ดลมนรรจน์ บากา และ แวอุเซ็ง มะแดเฮาะ, 2536 : 65) ประเทศมาเลเซียและประเทศไทยก็เช่นกัน ทั้งสองประเทศนี้แม้จะมีความต่างกันในแง่ที่ว่าประเทศหนึ่งมีมุสลิมเป็นชนกลุ่มใหญ่และ อีกประเทศหนึ่งมีมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อย แต่ประวัติศาสตร์อิสลามก็มีการให้ความสำคัญจนกระทั่งมีการเรียนการสอนและหลักสูตรตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไปจนถึงระดับอุดมศึกษา แม้ว่าเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์มิได้ถูกกำหนดโดยตรงก็ตาม ความสำคัญของประวัติศาสตร์อิสลามก็คือ การศึกษาความเป็นไปของการเผยแผ่ศาสนาอิสลามในแผ่นดินอาหรับในมักกะฮ์และการขยายการเผยแผ่ไปเรื่อยในหลายยุคสมัยต่อมา ศาสนาอิสลามสามารถเข้าถึงประชากรของโลกทุกๆ ทวีป

ณ ที่นี้สามารถสรุปได้ว่า การศึกษาประวัติศาสตร์อิสลามมีความจำเป็นอย่างยิ่ง (Mahayudin Haji Yahaya, 1988 : 1-2; Mahayudin Haji Yahaya dan Ahmad Jelani Halimi, 1993 : 1-3) ดังนั้นจึงมีการบรรจุประวัติศาสตร์อิสลามในวิชาเรียนระดับมัธยมศึกษาด้วย ในประเทศมาเลเซียประวัติศาสตร์อิสลามไม่ถูกกำหนดเป็นรายวิชาหนึ่ง แต่ถูกผนวกเป็นสัดส่วนเนื้อหาวิชา 2 วิชาบังคับแกน คือ วิชาอิสลามศึกษาและประวัติศาสตร์ ส่วนในประเทศไทยมีรายวิชาโดยตรงของประวัติศาสตร์อิสลาม คือ ศาสนประวัติและชีวประวัติ ตามหลักสูตรทั่วไป แต่ในหลักสูตรบูรณาการในกลุ่มวิชาศาสนาขึ้นอยู่กับโรงเรียนว่าจะกำหนดวิชาประวัติศาสตร์อิสลามในกลุ่มวิชาศาสนาหรือไม่ ถ้ามีก็ต้องเป็นไปตามขอบเขตของเนื้อหาที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ และทางกรมวิชาการเองก็ได้กำหนดหนังสือแบบเรียนไว้แล้วด้วย แต่ทางโรงเรียนอาจนำหนังสือแบบเรียนอื่นที่มีมาตรฐานดีกว่าแต่ยังคงขอบเขตของเนื้อหาตามหลักสูตร นอกจากนี้เนื้อหาประวัติศาสตร์อิสลามมีโดยอ้อม กล่าวคือ ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับประเทศมุสลิม เช่น

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียกลาง เอเชียใต้ เอเชียตะวันตก เป็นต้น ก็จะเป็นส่วนหนึ่งของวิชาสังคมศึกษาไป อย่างไรก็ดีในส่วนของสังคมศึกษานี้จะมีวิธีการนำเสนอในรูปแบบของประวัติศาสตร์ทั่วไป (กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป; กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป)

พัฒนาการการเรียนการสอนประวัติศาสตร์อิสลามทั้งสองประเทศ ในระดับมัธยมศึกษามีเป็นระยะ โดยมีการพัฒนาไปพร้อมๆ กับพัฒนาการเรียนการสอนและหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษา ในประเทศมาเลเซียหลักสูตรได้ประกาศอย่างเป็นทางการครั้งแรกในปี ค.ศ. 1962 ซึ่งนับแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบันไม่มีความแตกต่างมากนัก (Abdullah Sani Yahaya. 2003 : 16-17) ในแง่ของหลักทั่วๆ ไปในส่วนของประวัติศาสตร์อิสลาม กล่าวคือ ประวัติศาสตร์อิสลามถูกกำหนดอยู่ในรายวิชาอิสลามศึกษาและประวัติศาสตร์ ในขณะที่หลักสูตรของประเทศไทยมีพัฒนาการมาช้านาน แต่เพิ่งจะกำหนดประวัติศาสตร์อิสลาม (ศาสนประวัติ) ในหลักสูตรปี พ.ศ. 2521 นี้เอง และเป็นวิชาเลือกเสรี อย่างไรก็ดีเมื่อมีการประกาศหลักสูตรบูรณาการปี พ.ศ. 2521 และ 2524 (ปรับปรุงปี พ.ศ. 2533) และได้นำหลักสูตรนี้มาใช้กับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม วิชาประวัติศาสตร์อิสลามก็ได้รับความสำคัญ เนื่องจากตามหลักสูตรนี้จะมีกลุ่มวิชาศาสนาซึ่งเป็นวิชาบังคับแกนด้วย นอกจากนี้ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในโรงเรียนสามัญซึ่งจะใช้หลักสูตรทั่วไป ยังได้กำหนดให้นักเรียนได้เรียนวิชาอิสลามศึกษาด้วย ซึ่งในกลุ่มวิชาอิสลามศึกษานี้ก็จะมีวิชาประวัติศาสตร์อิสลามอยู่ด้วย

หลักสูตรมัธยมศึกษาของประเทศมาเลเซีย เรียกว่า Kurikulum Bersepadu Sekolah Menengah (KBSM) กำหนดให้เรียน 5 ปี คือ มัธยมตอนต้น 3 ปี (1-3) และมัธยมตอนปลาย 2 ปี (4-5) เมื่อสำเร็จระดับนี้จะยังไม่สามารถเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยได้ แต่สามารถเรียนต่อสายอาชีพ ระดับ 6 (ปีที่ 1 และปีที่ 2) ถือเป็นระดับสุดท้ายก่อนเข้าสู่ระบบมหาวิทยาลัย ระดับ 6 นี้เรียกว่า Sijil Tinggi Persekolahan Malaysia (STPM) นักเรียนที่ผ่านระดับนี้สามารถเข้าสู่มหาวิทยาลัยตามคะแนนที่ตนเองสอบได้ (สอบมาตรฐาน) และสาขาวิชาที่ตนเลือกในระดับมัธยมตอนต้นและตอนปลาย (1-5) รายวิชาอิสลามและประวัติศาสตร์เป็นวิชาบังคับแกนซึ่งนักเรียนทุกคนต้องเรียน ส่วนในระดับ STPM นั้นขึ้นอยู่กับว่านักเรียนวางแผนที่จะเรียนสาขาไหน หากจะเลือกเรียนทางด้านประวัติศาสตร์และกฎหมายรายวิชาประวัติศาสตร์จำเป็นต้องเรียน เนื้อหาประวัติศาสตร์ระดับ STPM นั้นจะเน้นสรุปเนื้อหาประวัติศาสตร์ทั้งหมดที่เรียนมาตั้งแต่มัธยมตอนต้นซึ่งจะรวมถึงประวัติศาสตร์อิสลามด้วย (Wan Bakar Wan Dagang. 1991 : 33-46 ; Wan Bakar Wan Dagang, 1991 : 3-16)

ในกรณีของประเทศไทย หลักสูตรได้กำหนดทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยตรงก็คือมีวิชาประวัติศาสตร์อิสลาม (ศาสนประวัติ) อยู่ในวิชาเลือกเสรีตามหลักสูตรทั่วไป ซึ่งอยู่ในกลุ่มวิชาสังคม

ศึกษาเช่นกัน และโดยอ้อมในรายวิชาสังคมศึกษาที่กล่าวถึงประเทศมุสลิมในภูมิภาคต่างๆ นอกจากนี้ยังมีวิชาประวัติศาสตร์อิสลามอยู่ในกลุ่มวิชาศาสนา ตามหลักสูตรบูรณาการด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโรงเรียนอีกว่าจะกำหนดวิชาประวัติศาสตร์อิสลามอยู่ในกลุ่มวิชาศาสนาหรือไม่ กระนั้นก็ตามในโรงเรียนสามัญที่ใช้หลักสูตรทั่วไปได้กำหนดรายวิชาอิสลามศึกษาไว้สำหรับนักเรียนมุสลิมได้เรียน โดยวิชาประวัติศาสตร์อิสลามเป็นหนึ่งในรายวิชาอิสลามศึกษาที่ให้นักเรียนได้เรียน

ปัจจุบันการเรียนการสอนประวัติศาสตร์อิสลามยังคงดำเนินต่อไปทั้งประเทศมาเลเซียและประเทศไทย ประเทศมาเลเซียมีการพัฒนาในระดับหนึ่งโดยเน้นประวัติศาสตร์เชิงอารยธรรมแทนที่จะเป็นประวัติศาสตร์เพียงอย่างเดียว (Mohd. Mokhtar Shafie, 2000 : 48; Majlis Peperiksaan Malaysia, 1997 : 1-2) ในขณะที่ในประเทศไทยยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนการรองรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์อิสลามทั้งสองประเทศมีสถาบันการศึกษาชั้นสูงเช่นเดียวกัน บัณฑิตที่จบการศึกษาจากสถาบันของรัฐสามารถเป็นครูผู้สอนได้ มหาวิทยาลัยมาลายาและมหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซียเป็นสถาบันของมาเลเซียที่ผลิตบัณฑิตด้านอิสลามศึกษาและประวัติศาสตร์อิสลาม ขณะที่ประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นสถาบันของรัฐที่ผลิตบัณฑิตด้านอิสลามศึกษา

แม้ว่าการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการของประวัติศาสตร์อิสลามของประเทศมาเลเซียเพิ่งจะเริ่มช่วง 40 ปีที่ผ่านมา แต่เนื้อหาวิชาก้าวหน้าไปมากเนื่องจากมีนักเรียนนักวิชาการหลายท่านที่มีความพร้อมสอดคล้องกับการกำหนดให้ประวัติศาสตร์อิสลามเป็นส่วนหนึ่งของวิชาอิสลามศึกษาและประวัติศาสตร์ซึ่งทั้งสองเป็นวิชาบังคับแกน ในขณะที่หลักสูตรของไทยประวัติศาสตร์เป็นเพียงวิชาเลือกเสรี และอีกส่วนหนึ่งอยู่ในกลุ่มวิชาศาสนาซึ่งอาจจะไม่กำหนดอยู่ในกลุ่มก็ได้

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องสถานภาพประวัติศาสตร์อิสลามในหนังสือแบบเรียนระดับมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์อิสลามมีความสำคัญต่อเยาวชนมุสลิม เนื่องจากเป็นการศึกษาพัฒนาการเผยแผ่อิสลามยังดินแดนต่างๆ ทุกภูมิภาคของโลก การเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปในอดีตสามารถเข้าใจเรื่องราวในปัจจุบันได้ดีอีกด้วย ดังนั้นจึงพบว่าการเรียนวิชาประวัติศาสตร์อิสลามมีอยู่ในทั้งสองประเทศ เนื่องจากทั้งสองประเทศก็มีเยาวชนมุสลิมเช่นเดียวกัน
2. การศึกษาประวัติศาสตร์อิสลามของทั้งสองประเทศในระดับมัธยมศึกษามีพัฒนาการมาเป็นระยะๆ แม้ว่าหลักสูตรของประเทศมาเลเซียจะใหม่กว่าหลักสูตรไทย แต่ในแง่ของวิชาประวัติศาสตร์อิสลาม และเนื้อหาวิชานี้มีพัฒนาการที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ประวัติศาสตร์

อิสลามของประเทศมาเลเซียถูกกำหนดมาเมื่อมีการมีการประกาศหลักสูตรมัธยมศึกษาครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1962 (พ.ศ. 2505) ส่วนของประเทศไทยกำหนดเป็นวิชาเลือกเสรี ตามหลักสูตร พ.ศ. 2521 อย่างไรก็ดีประวัติศาสตร์อิสลามในประเทศมาเลเซียมีพัฒนาการที่ก้าวหน้ามากกว่าเนื่องจากมีความพร้อมหลายๆ อย่างทั้งในแง่บุคลากรและงบประมาณ

3. ประวัติศาสตร์อิสลามของประเทศมาเลเซียมีขอบเขตเนื้อหาที่แน่นอน เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้หน่วยงานเดียวเท่านั้น คือ สภาภาษาและหนังสือ (DBP) ตั้งแต่ระดับการสรรหาผู้แต่งจนถึงการตีพิมพ์ออกมา ในขณะประวัติศาสตร์อิสลามของประเทศไทยมีโรงพิมพ์คุรุสภาเป็นผู้พิมพ์และจำหน่าย โดยผู้แต่งจะเป็นในนามของคณะกรรมการเรียบเรียงหนังสือ อย่างไรก็ดีสำหรับเนื้อหาประวัติศาสตร์ของประเทศมุสลิมในภูมิภาคต่างๆ ในหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษามีสำนักพิมพ์หลายสำนักพิมพ์ตีพิมพ์จำหน่ายซึ่งอาจมีเนื้อหาในรายละเอียดแตกต่างกันบ้าง
4. ความเหมือนกันของประวัติศาสตร์อิสลามในประเทศมาเลเซียและประเทศไทยมีทั้งในแง่พัฒนาการ หลักสูตรและการเรียนการสอนในปัจจุบัน ส่วนความแตกต่างก็เช่นเดียวกัน มีทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าวด้วย โดยสรุปแล้วความเหมือนกันอยู่ที่ทั้งสองประเทศมีการสอนประวัติศาสตร์อิสลามอิสลามและได้กำหนดในหลักสูตรเช่นเดียวกัน ส่วนความแตกต่างกันอยู่ที่ความละเอียดของเนื้อหาและโครงสร้างหลักสูตร

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง สถานภาพประวัติศาสตร์อิสลามในหนังสือแบบเรียนระดับมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบการศึกษาประวัติศาสตร์อิสลามของประเทศไทยและประเทศมาเลเซียในระดับการศึกษาอื่นๆ ด้วย
2. ควรมีการสังคายนาประวัติศาสตร์อิสลามของประเทศไทยมีความทันสมัย และสามารถให้ความรู้ความเข้าใจกับนักเรียนได้ดีกว่ารูปแบบของเนื้อหาที่มีอยู่ในปัจจุบัน
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบวิชาอิสลามศึกษาของทั้งสองประเทศด้วย
4. ควรมีการสานเสวนากันระหว่างนักวิชาการของทั้งสองประเทศในเรื่องประวัติศาสตร์อิสลาม
5. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพประวัติศาสตร์อิสลามในประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย เช่น ประเทศสิงคโปร์ อินโดนีเซีย

เอกสารอ้างอิง

Abdullah Azmi Abdul Khalid *et al*. 1993. **Atlas Sejarah Malaysia dan Dun**ia. Shah Alam: Penerbit Fajar Bakti Sdn. Bhd.

Abdullah Sani Yahaya. 2003. **Perkembangan Pendidikan di Malaysia.** Pahang: Pts. Publications & Distributor Sdn. Bhd.

Abd. Rahim Abd. Rashid. 1999. **Pendidikan Sejarah: Falsafah, Teori dan Amalan**. Kuala Lumpur: Utusan Publication & Distributor Sdn. Bhd.

Ahmad Fauzi Bin Mohd. Basri *et. al.* 2003. **Sejarah Tingkatan 1.** Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Hassan Haris *et al.* 1993. "Masalah Pengajaran dalam Pelaksanaan Kurikulum Sejarah KBSM." **Jurnal Pendidikan.** Vol. 18, May, pp. 3-16.

Jaizah Binti Mahamud *et al*. 2002. **Sejarah Tingkatan 2**. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Kementerian Pendidikan Malaysia. 2000. **Sukatan Pelajaran Sejarah**. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

_____. 2002. **Sukatan Pelajaran Pendidikan Islam.** Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Majlis Peperiksaan Malaysia. 1997. **Sejarah: Sukatan Pelajaran dan Soalan Contoh**. Selangor: Percetakan Warni Sdn. Bhd.

Mahayudin Haji Yahaya. 1988. **Pengertian Sejarah Islam dan Permasalahannya**. Kuala Lumpur: Penerbit Sarjana. Sdn. Bhd.

_____. dan Ahmad Jelani Halimi. 1993. **Sejarah Islam**. Selangor: Fajar Bakti Sdn. Bhd.

Marzuki Haji Mahmood dan Ismail Haji Abd. Halim. 2000. "Ke Arah Pendekatan yang Sewajarnya dalam Pengajaran Sejarah Islam di Malaysia.", in **Pengajaran Sejarah Islam di Malaysia**, Abdol Rauh Yaakob and Wan Kamal Mujani. Bangi: Pusat Penerbitan dan Teknologi Pendidikan Universiti Kebangsaan Malaysia.

Mohd. Mokhtar Shafie. 2000. "Sukatan Pelajaran Sejarah Islam Menengah Atas (STP): Satu Penilaian.", in **Pengajaran Sejarah Islam di Malaysia**, Abdol Rauh Yaakob and Wan Kamal Mujani. Bangi: Pusat Penerbitan dan Teknologi Pendidikan Universiti Kebangsaan Malaysia.

Nik Hassan Suhaimi Bin Nik Abdul Rahman *et al.* 2002. **Sejarah Tingkatan 4**. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Pauziyah Binti Haji Muhammad Ramli dan Aminah Binti Idris. 2003. **Pendidikan Islam Tingkatan 4.** Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Razali Binti Syarif *et al.* 2000**. Pendidikan Islam Tingkatan 2**. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

_____. 2003. **Pendidikan Islam Tingkatan 1.** Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Sabihah Osman *et al.* 2002. **Sejarah Tingkatan 4.** Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Wan Abdullah Bin Haji Wan Mahmud *et al.* 2000. **Pendidikan Islam Tingkatan 3.** Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Wan Bakar Wan Dagang. 1991. "Masalah-masalah dalam Pendidikan Islam Peringkat Menengah dan Cara Mengatasinya." **Jurnal Pendidikan Islam**. Jil. 4, Bil 1-2, 1

Yew Chee Wai. 2003. **Sejarah Tingkatan 1,2,3.** Petaling Jaya: Sasbadi Sdn Bhd.

Zainal Abidin Haji Abdul Kadir. 2000. "Sukatan Pelajaran Sejarah Islam Peringkat SRP dan SPM: Satu Penilaian.", in **Pengajaran Sejarah Islam di Malaysia**, Abdol Rauh Yaakob and Wan Kamal Mujani. Bangi: Pusat Penerbitan dan Teknologi Pendidikan Universiti Kebangsaan Malaysia.

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. ม.ป.ป. **แบบเรียนประวัติศาสตร์อิสลาม (มัธยมตอนต้น).** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____. ม.ป.ป. **แบบเรียนประวัติศาสตร์อิสลาม (มัธยมตอนต้น)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____. 2534. **หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

_____. 2534. **หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

_____. 2535. **หลักสูตรอิสลามศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2535.** ยะลา: โรงพิมพ์สำนักศึกษาธิการ เขตการศึกษา 2.

_____. 2535. **หลักสูตรอิสลามศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2535.** ยะลา : โรงพิมพ์สำนักศึกษาธิการ เขตการศึกษา 2.

จุฑา และคณะ. ม.ป.ป. **หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 041. (ศาสนาสากล).** กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

ดลมนรรจน์ บากา และ แวอุเซ็ง มะแดเฮาะ. 2536. **อิสลามศึกษาเบื้องต้น.** ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

ดิเรก กุลศิริสวัสดิ์. 2521. **สีเราะตุนนบี ภาค 1.** กรุงเทพฯ: อักษรสมัย.

อับดุลเลาะห์ หนุ่มสุข และคณะ. 2543. **ความคลาดเคลื่อนของนักวิชาการไทยเกี่ยวกับประวัติและคำสอนของศาสดามูฮัมหมัด ศ็อลลัลลอฮูอาลัยฮิวะสัลลัม.** ปัตตานี: วิทยาลัยอิสลามศึกษา.